

Kishakevich I. T., Panchak O. V. MEDICAL THINKING AS A DOCTOR'S CREATIVE THINKING. In this article the authors justify the urgency of the investigation of professional medical activity. They are discussing the question concerning the general being of art, art process and art thinking, and also concerning art component in the structure of medical thinking. In understanding the meaning of art, the main attention is paid to subjective novelty of the activity for that one that does it. In this article they are also studying the connection between art and thinking. In particular, it is considered as an ideal part of the art. The art thinking process is considered as the process that combines processive-dinamic and personal components. They also analyze psychological aspects of the notion of professional activity and the problems of formation of medical thinking. It sets the differentiation between such notions as "clinical thinking", "doctor's thinking" and "medical thinking".

Key words: creativity, thinking, creative thinking, professional activities, medical thought, creative medical thinking.

Отримано 16.05.2016

УДК 159.9

Кіричевська Елеонора Всеволодівна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА КОНСТРУЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ СТОСУНКІВ ЮНАКІВ

Кіричевська Е. В. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА КОНСТРУЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ СТОСУНКІВ ЮНАКІВ. В статті подається аналіз взаємозв'язку інформаційного впливу на психологічну атмосферу в шкільному середовищі. Зазначаються причини виникнення негативних міжособистісних стосунків юнаків. Розглядаються чинники формування віктимності старшокласників. Акцентується увага на тому, що агресивні міжособистісні стосунки між юнаками здебільшого формуються на основі нормативної групової поведінки, яка визначається як система офіційних і неофіційних норм і правил, що регулюють взаємовідносини членів групи, а також діяльність групи у цілому. Саме в юнацькому віці відбувається формування основних рис статево-рольової поведінки та засвоєння чоловічого сценарію вирішення проблем. Акцент на "силових варіантах вирішення стосунків" здійснюється під впливом нормативного стереотипу дій, а також через принципи і закони референтної групи або субкультури, з якою старшокласник себе ототожнює.

Ключові слова: стратегії, соціально-комунікативні задачі, комунікативна творчість, ресурс подолання, здатність до подолання, спеціальна обдарованість.

Киричевская Э. В. ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ НА КОНСТРУИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЙ ЮНОШЕЙ. В статье подается анализ взаимосвязи информационного влияния на психологическую атмосферу в школьной среде. Отмечаются причины возникновения негативных межличностных отношений юношей. Рассматриваются факторы формирования виктимности старшеклассников. Акцентируется внимание на том, что агрессивные межличностные отношения между юношами формируются на основе нормативного группового поведения, которое определяется как система официальных и неофициальных норм и правил, которые регулируют взаимоотношения членов группы, а также деятельность группы, в целом. Именно в юношеском возрасте происходит формирование основных черт поло-ролевого поведения и усвоения мужского сценария решения проблем. Акцент на "силовых вариантах решения отношений" осуществляется под воздействием нормативного стереотипа действий,

а также через принципы и законы референтной группы или субкультуры, с которой старшоклассник себя отождествляет.

Ключевые слова: стратегии, социально коммуникативные задачи, коммуникативное творчество, ресурс преодоления, способность, к преодолению, специальная одаренность.

Сучасна концепція середньої освіти спрямована передусім на реформування концептуальних підходів до навчально-виховного процесу і його завдань. На даному етапі перед школою стоїть завдання створити умови для самовизначення, самоактуалізації та самореалізації особистості учня у сучасному освітньому просторі. Передумовою успішного виконання вищезазначеного виступають гармонійні, сприятливі міжособистісні відносини учня з однолітками.

Внутрішньогрупові відносини є найбільш значущими для старшокласника, оскільки пов'язані з оцінюванням і визнанням його як особистості. Крім того, показником соціально-психологічного благополуччя слугує ступінь включення учня або ізолювання на мікрогруповому рівні, яке виявляється у схваленні та оцінюванні його однокласниками, оскільки основу міжособистісних стосунків старшокласників становлять саме емоційно-чуттєві характеристики. Оскільки оцінка, яку висловлюють значущі інші, має властивість перетворюватися у самооцінку і впливати на характер ставлення особистості до самої себе, то вона постає важливим фактором соціально-психологічного та особистісного розвитку учня. Значну роль у процесі взаємодії підлітка з однолітками та оточенням відіграє самоставлення учня, яке є важливим показником не лише особистісного росту, а й визначає спрямованість його поведінки.

Метою даної роботи виступає загальнопсихологічний аналіз когнітивно-перцептивних стратегій в комунікативній творчості юнаків.

Фахівці розглядають юнацький вік як один з етапів формування особистості. Цей період характеризується не лише наявністю цілеспрямованих думок і прагнень, ідеалів та відчуттів, але і особливим способом дій. Спілкування – надзвичайно важливий вид діяльності, який впливає на становлення особистості юнака, тому що безпосередньо в ньому формується самосвідомість – основне новоутворення цього віку. Цей період характеризується появою ряду специфічних рис: прагнення до спілкування з однолітками; бажання утвердити свою самостійність, незалежність, автономність. Прагнення юнака посісти бажане статусне положення серед однолітків супроводжується підвищеною конформністю до цінностей і норм групи однолітків. Це також час бурхливого і плідного розвитку пізнавальних процесів. Даний період характеризується становленням вибірковості, цілеспрямованості сприйняття, стійкої довільної уваги, логічного, теоретичного і творчого мислення.

Центральне особистісне новоутворення цього періоду – становлення нового рівня самосвідомості, Я-концепції, що виражається у прагненні зрозуміти себе, власні можливості і особливості, схожість з іншими людьми і відмінність – власна унікальність і неповторність. У цей період переходу від дитинства до зрілості активно триває процес навчання способам психологічного подолання життєвих труднощів. Головна роль в успішності даного процесу належить спільній діяльності із значущим дорослим. Для старшоклас-

ників характерним є формування ідеалів, збагачення якісної палітри переживань, які розширюють коло об'єктів, що викликають емоційний відгук, уміння регулювати і контролювати свої почуття. Становлення самосвідомості старшокласників також обумовлює виникнення нових переживань, специфічних саме для цього життєвого періоду, – відчуття самотності, індивідуальності, специфічного переживання власного “Я”.

На думку Є. П. Ільїна [5], емоційна сфера старшокласника характеризується різноманітністю і стійкістю відчуттів і емоцій, розвиненою здатністю до емпатії, високим рівнем розвитку естетичних відчуттів, емоційним забарвленням відчуття дружби та любові. Отже, емоційні зміни виявляються практично у всіх сферах їхнього емоційного життя і мають складний характер. Варто зазначити, що питання розвитку емоцій старшокласників носять феноменологічний характер. У зв'язку з цим емоційні зрушення виокремлюються й аналізуються у термінах переживання. Емоційну сферу старшокласників характеризує: складність, різноманітність, диференційованість емоцій і відчуттів, збагаченість переживань; високий рівень усвідомлення власних і почуттів інших людей; усвідомлення свого емоційного потенціалу; розвиток емоційного співпереживання; розширення кола об'єктів і суб'єктів, які викликають емоційну реакцію; розвиток вищих почуттів: етичних, естетичних, альтруїстичних та ін.; емоційна стійкість, здатність контролювати і регулювати свої емоції.

У контексті психічного розвитку старшокласника, окрім соціальної ситуації, істотне значення мають особливості історичного часу, в якому проходить його життя. Так, дослідження останніх років показали [2], що домінуюча кількість відхилень соціальної поведінки викликана не однією причиною, а складною взаємодією багатьох чинників. Соціально-економічні, екологічні та етико-психологічні негаразди сьогодення істотно впливають на становлення особистості сучасного підлітка і певною мірою обумовлюють проблематичність і складність його психічного розвитку.

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури виявлено достатню кількість наукових робіт, які розкривають проблему конфліктів у стосунках між однокласниками та іншими школярами і подають зовнішні характеристики типів конфліктних ситуацій, деструктивних стилів спілкування, негативних явищ міжособистісної взаємодії [1]. Досліджені основні причини зазначених конфліктів та їх динаміка, мотиви вчинення учнями різних форм насилля.

Цьому, вірогідно, сприяють різноманітні механізми психологічного зараження, наслідування, навіювання і переконання. Дитині насаджується думка про те, що агресивним бути вигідно. Сучасні міфи, що існують в сучасному інформаційному середовищі, містять ідеї боротьби, знищення ворога, торжества сили. Агресивні міжособистісні стосунки між юнаками здебільшого формуються на основі нормативної групової поведінки, яка визначається як система офіційних і неофіційних норм і правил, що регулюють взаємовідносини членів групи, а також діяльність групи у цілому. Групові норми детермінують формування певного поведінкового стереотипу своїх членів на фоні усталених у даному середовищі моральних уявлень.

В юнацькій субкультурі існує певний еталон, який сформувався під впливом найдавніших світоглядно-поведінкових комплексів і є своєрідним продуктом суспільної психології. Це, так званий, “кодекс воїна”, який формувалася протягом багатьох тисячоліть суспільного розвитку і включав передусім прагнення до боротьби та зумовлював наявність супутніх якостей. Одним з його різновидів є “чоловічий кодекс”, який містить такі особистісні характеристики як: благородність, сміливість, розсудливість; поряд з цим – прагнення влади, домінування, авантюризм, героїзм та ін.

Саме в юнацькому віці відбувається формування основних рис статево-рольової поведінки та засвоєння чоловічого сценарію вирішення проблем. Акцент на “силових варіантах вирішення стосунків” здійснюється під впливом нормативного стереотипу дій, а також через принципи і закони референтної групи або субкультури, з якою старшокласник себе ототожнює.

Сутність пропагованого і наслідуваного субкультурою “кодексу честі” виражається через систему правил:

Правило приниження. Будь-яка демонстрація власних переваг (ерудитії, якогось уміння, матеріальних цінностей) членові групи, рівному за рангом, розцінюється останнім як його приниження. Робити це на “законних” підставах дозволяється тільки особі, що входить до вищого рангу, або лідеру.

Правило відсічі. Якщо один демонструє над рівним за рангом свою перевагу, то останній обов’язково повинен так чи інакше дати відсіч, інакше його в групі будуть вважати слабким і принагідно глузуватимуть і знущатимуться з нього.

Правило сили. Той, хто має можливість продемонструвати перевагу над іншим, повинен це зробити, щоб уникнути репутації слабкого. У підліткових примітивних групах на фізично сильних, але миролюбивих хлопців дивляться як на наївних дурнів, диваків і намагаються з них знущатися.

Правило висунення. Підвищити свій ранг у групі може тільки той, хто наслідує “правилу сили” – інша позиція тут не цінується.

Правило переслідування. Той, хто має певні здібності, таланти, особливі вміння, але не може або не хоче виявляти зверхність і перевагу, тобто жити за “правилом сили”, сам стає об’єктом переслідування.

Правило “цапа-відбувайла”. Усім членам групи дозволяється виявляти агресію стосовно аутсайдерів, особливо у випадку якихось невдач у житті групи.

Правило відводу агресії від себе. Щоб відвести агресію від себе, член групи повинен брати участь у переслідуванні, цькуванні когось іншого.

Правило компенсації збитку. Будь-яке приниження можна компенсувати матеріально. Матеріальний збиток також компенсується тільки матеріально.

Правило незацікавленості. Виявляти зацікавленість іншою людиною, схвально відгукуватися або захоплюватися її достоїнствами – це значить принижувати себе. Нормальним вважається байдуже або презирливе ставлення до неї.

Правило послаблення. Виявити до нижчого за рангом почуття доброти та довіри означає порушити нормальну дистанцію.

Правило кругової поруки. Щоб зміцнювати групу і її покірність, лідеру-вожаку треба час від часу втягувати її членів у якісь протиправні дії, створювати ситуацію кругової поруки.

Правило нормальності. Кожен член групи мусить захищати її принципи як абсолютно нормальні, виправдовуючи будь-які групові вчинки, інакше його вважатимуть дурнем.

Як доводять спостереження за міжособистісними стосунками старшокласників, “кодекс честі” вийшов за межі кримінального середовища і запроваджений в юнацькій субкультурі. Він став для багатьох своєрідною системою моралі і основним методом і засобом виживання, самоствердження і самореалізації.

Можливим поясненням того, чому деякі школярі схильні до знущань над іншими учнями і своїми однолітками є те, що вони можуть бути фізично сильнішими, ніж їх жертви, і мати недорозвинуті соціальні механізми стримування прояву агресії стосовно інших. Окрім того, як показують дослідження [11], агресори менш тривожні, мають вищий рівень упевненості у собі, вищий соціометричний статус у колективі, ніж жертви. Ряд дослідників [8] указує на велику роль психологічної атмосфери в школі на формування агресивності юнаків. Дані свідчать, що такі особливості освітнього середовища, як надмірна строгість і вимогливість учителів, а також різноманітні покарання за порушення шкільної дисципліни, до яких звертаються педагоги, можуть провокувати їх на прояви насилля.

Дане дослідження розглядає шкільне насильство, як такий його вид, при якому до учнів застосовується сила з боку інших учнів. Шкільне насильство, як і насильство в інших сферах міжособистісних стосунків, поділяється на фізичне і психологічне.

Під фізичним насильством розуміють застосування фізичної сили стосовно учня, в результаті якого можливе нанесення фізичної травми. До фізичного насильства належать: биття, нанесення ударів, шльопання, запотиличники, псування і забирання речей і ін.

Психологічне насильство можна визначити як дію, спрямовану на особистість учня, погіршення емоційного самопочуття і благополуччя жертви. До основних видів психологічного насильства у школі належать: насмішки, надання кличок, нескінченні зауваження і необ’єктивні оцінки, висміювання, приниження у присутності інших, відторгнення, ізоляцію, відмову від спілкування (з дитиною відмовляються грати, займатися, не хочуть з нею сидіти за однією партою, не запрошують на дні народження тощо).

Звичайно, фізичне і психологічне насильство практично завжди нашаровуються одне на одне і в сукупності можуть бути означені як знущання.

Знущання розцінюється як один з різновидів агресії. Найчастіше під знущанням розуміють довготривале і регулярне фізичне або психологічне насильство над людиною [4]. Оскільки знущання – це поведінка, яка травмує когось, воно завжди передбачає завдання шкоди тому, хто не здатний захиститися.

Під проявами агресії у дослідженні розуміються такі дії індивіда (або схильність до таких дій), у результаті яких завдається моральна або фізична

шкода іншій людині. Переважна більшість сучасних психологічних довідників [6] агресивні дії визначає як цілеспрямовані дії. Однак у дійсності агресивні дії не мають цілеспрямованого характеру і виступають здебільшого як побічний ефект життєдіяльності суб'єкта, котрий може навіть не мати уявлення про те, що він діє агресивно.

Деструктивність міжособистісних стосунків школярів проявляється у явищі, яке ми умовно називали “безпідставне некорисливе насильство”. Дане дослідження розглядає “безпідставне некорисливе насильство” як сплановані або стихійні дії особи (або групи осіб), які не мають на меті корисливих у матеріальному сенсі цілей і спрямовані на заподіяння фізичної або психологічної травми іншому без адекватного мотиву і наявності прямих підстав.

У процесі вивчення особливостей рольової поведінки старшокласників у ситуаціях деструктивних комунікацій було виділено такі ролі і позиції у конфлікті:

- агресор – особа, яка переслідує, залякує жертву;
- жертва – особа, яка піддається агресії;
- захисник – особа, яка знаходиться на стороні жертви і намагається захистити її від агресії;
- прихильник – особа, яка знаходиться на стороні агресора, але безпосередньо не бере участі у знущаннях;
- спостерігач – особа, яка дотримується в ситуації знущання нейтралітету і вдає, що нічого не відбувається;
- підбурювач або провокатор – особа, яка різними засобами (вербальними, фізичними, ін.) провокує виникнення конфліктів або зіткнень між різними членами колективу.

Безпідставне некорисливе насильство є груповим феноменом, оскільки достатньо велика кількість дітей включена у цей процес і виконує різноманітні ролі: “помічники” хулігана, його намовники, спостерігачі, які зазвичай знаходяться поряд, але не втручаються у процес “розборок”, тим самим пасивно стимулюючи дії хулігана. Здебільшого кожна дитина у різний час, за певних умов та обставин ситуації виконує вищевказані ролі, тобто ображає (роль нападника), підпадає під образи (роль потерпілого), спостерігає за образами, спонукає до образ (роль намовника). Отже, утворюється ланцюжкова замкнена система деформованих міжособистісних зв'язків, яка провокує виникнення схильності до протиправної поведінки, девальвації загальнолюдських цінностей. Агресивність стає банальною і звичною у житті сучасних дітей. Узагальнені дані експериментальних досліджень [12] свідчать про те, що дитяча жорстокість у різних формах її прояву досягає свого апогею саме в старших ланках загальноосвітньої школи. Це підтверджується результатами опитувань [10; 14], у яких зазначається, що учні початкових класів рідко скаржаться на те, що зазнають кривд із боку однолітків. У класах середньої ланки кількість повідомлень про образи збільшується. Як правило, значна кількість повідомлень такого характеру починає надходити від учнів 7-8 класів, тобто від дітей 13-14 років. Форми образ у середовищі учнів середніх класів

набувають все більшої розмаїтості і відзначаються більшою жорстокістю. Саме в старших класах деструктивні міжособистісні стосунки проявляються найбільшою мірою і носять стабільний характер.

До загально визначених тенденцій належать такі: принаймні 5% учнів піддаються знущанню в школах щотижня або частіше; хлопчики частіше стають жертвами знущань, ніж дівчатка [2]. Встановлено, що ці тенденції залишаються стабільними досить тривалий час [3]. Це означає, що у нашій країні мільйони учнів регулярно зазнають насильства й агресії. Яскравим свідченням цього можуть слугувати результати опитування 18–21-річних і 22–42-річних досліджуваних. 78% респондентів пригадали і повідомили, що були жертвами знущань у період навчання у школі.

У старших класах помітно зменшується кількість повідомлень учнями про образи і кривдження. Таке зниження вважається цілком закономірним, адже з віком жертви знущань стають більш адаптованими до проявів агресії однолітків, удосконалюючи власну тактику пристосування, запобігання або уникнення насильства.

Інші вважають, що така тенденція пов'язана з тим, що в старших класах відбувається зміна форм прояву знущань з відкритих фізичних і вербальних агресивних реакцій, характерних для молодшого шкільного віку, на непрямі агресивні реакції у старшому [13]. Це робить сам факт знущання більш прихованим і таким, що не піддається діагностуванню та відповідному оцінюванню.

У вивченні вікової динаміки фізичної і вербальної віктимізації, соціального маніпулювання та нападок на власність дітей 7–14 років [10] було встановлено, що переважною є вербальна віктимізація, незалежно від статі; хлопчики меншою мірою піддаються віктимізації, ніж дівчатка, незалежно від її форми. Крім того, було знайдено і статеві відмінності: хлопчики частіше виступали в ролі “агресора”, а дівчатка в ролі “захисника” і “спостерігача”.

Ситуації, які спричинюють віктимізацію, також відомі:

- ситуації, що включають пряму міжособистісну агресію (коли одні діти говорять іншим, що не бажають грати разом);
- ситуації, що містять пряму фізичну агресію (коли одна дитина б'є або штовхає іншу);
- ситуації, що включають непрямую міжособистісну агресію (коли одні діти поширюють неприємні чутки про інших);
- ситуації, що включають пряму вербальну агресію (коли одна дитина кричить і обзиває іншу).

Можливість для заподіяння старшокласниками кривди одноліткам з'являється під час перерв, коли нагляд педагогів за поведінкою і вчинками учнів мінімальний, а можливість знайти місце, що не потрапляє в поле зору вчителів, збільшується. Це туалети, спортивні майданчики, шкільні господарські приміщення тощо.

Негативні міжособистісні стосунки розглядаються з позицій соціально-педагогічної віктимології. Вона досліджує особистість підлітка, який зазнає різних видів насилля. Соціально-педагогічна віктимологія вивчає роз-

виток людей з фізичними, психічними та особистісними дефектами і відхиленнями, а також тих, чий статус (соціально-економічний, правовий, соціально-психологічний) в умовах конкретного суспільства зумовлює або створює передумови нерівності, дефіциту можливостей для “життєвого старту” та (або) фізичного, емоційного, психічного, культурного, соціального розвитку та самореалізації [10].

Будь-яка дитина може стати жертвою насилля – на вулиці, в компанії однолітків і навіть у школі. Але зазвичай для цього вибирають того, хто слабкіший або якимось відрізняється від інших. Найчастіше жертвами шкільного насильства стають такі різновиди дітей:

- *Діти, що мають фізичні вади* – ті, що носять окуляри, мають знижений слух, порушення постави або координації рухів (наприклад, при ДЦП), тобто ті, які не можуть адекватно відповісти кривднику і захистити себе.

- *Діти, що мають особливості поведінки*. Мішенню для фізичних і вербальних знущань часто стають нетовариські, сором'язливі і замкнуті діти або, навпаки, діти з імпульсивною поведінкою. Жертви знущання звичайно характеризуються як сором'язливі, пасивні, покірні, інтравертовані. Часто гіперактивні діти бувають надмірно настирливими, при цьому найвнішими і безпосереднішими, ніж їх однолітки. Вони глибоко проникають в особистий простір інших дітей і дорослих: втручаються в чужі розмови, ігри, нав'язують свою думку, нетерплячі в очікуванні своєї черги у грі тощо. Через це вони часто викликають роздратування і гнів однолітків, стаючи жертвами агресії. Гіперактивні діти можуть бути як жертвами, так і агресорами, а нерідко і тими й іншими одночасно.

- *Діти з особливостями зовнішності*. Все те, що виділяє дитину на вигляд із загальної маси, може стати об'єктом для насмішок: руде волосся, ластовиння, відстовбурчені вуха, криві ноги, особлива форма голови, вага тіла (повнота або худина) тощо.

- *Діти з поганими соціальними навичками*. Деякі діти не здатні захиститися від вербального і фізичного насильства внаслідок недостатнього досвіду спілкування і самовираження. Порівнянно з однолітками, у яких соціальні навички розвинені достатньо добре, діти з нерозвиненими соціальними навичками легше приймають роль жертви. Той, хто прийняв роль жертви, покійно сприймає ситуацію, як неминучість, іноді навіть знаходить виправдання насильнику.

- *Діти, що відчувають страх перед школою*. Найчастіше страх виникає у дітей, які йдуть у школу з негативними соціальними очікуваннями стосовно неї. Іноді цей страх передається від батьків, які самі мали проблеми у шкільному віці. Пусковим механізмом виникнення страху можуть стати розповіді про злу вчительку або постійна загроза покарання за погані оцінки. Дитина, що проявляє невпевненість і страх перед школою, легше стає об'єктом для знущань однокласників.

- *Діти, у яких відсутній досвід життя у колективі (“домашні діти”)*. Діти, що не відвідували до школи дитячий колектив, можуть не мати необхідних навичок, що дозволяють впоратися з проблемами у спілкуванні. При

цьому часто вони можуть перевершувати своєю ерудицією і навчальними навичками дітей, що ходили у дитячий садок.

• *Діти, що страждають від різних хвороб.* Існує цілий ряд розладів, які викликають насмішки і знуцання однолітків: епілепсія, тики і гіперкінези, заїкання, енурез, енкопрез (нетримання калу), порушення мови – дислалія, дисграфія, дислексія, дискалькулія тощо.

• *Діти з низьким інтелектом і труднощами у навчанні.* Низький рівень здібностей детермінує і меншу успішність дитини, яка, у свою чергу, спричиняє формування низької самооцінки. Низька самооцінка в одному випадку може спричинити формування ролі жертви, а в іншому – призвести до насильницької поведінки як варіанту компенсації [9]. Отже, дитина з низьким рівнем інтелекту і труднощами у навчанні може стати як жертвою шкільного насильства, так і насильником.

Отже, учні, які належать до тієї чи іншої категорії жертв, як правило, підпадають під такий поширений вид кривдження, як “навішування ярликів” чи присвоєння образливих прізвиськ. На жаль, цей вид образ нерідко ігнорується педагогами та оцінюється ними як несуттєвий та нешкідливий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Боришевський М. Й.* Взаємини в учнівському колективі і формування особистості / М.Й. Боришевський. – К. : Т-во «Знання» УРСР, 1974. – 47 с.
2. *Вашека Т. В.* Психологічні чинники суїцидальних ідецій та профілактика самогубств у підлітковому віці : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.04. – Медична психологія / Т.В. Вашека. – К., 2006. – 20 с.
3. *Жизненные проблемы и способы их разрешения школьниками 12-18 лет* [ред. Регуш Л.А.]. – СПб. – Потсдам, 2000. – 248 с.
4. *Зиновьева П. О.* Психология и психотерапия насилия / П. О. Зиновьева, Н. Ф. Михайлова – СПб. : Речь, 2003. – 280 с.
5. *Ильин Е. П.* Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб., 2002. – 186 с.
6. *Коллектив. Личность. Общение: словарь социально-психол. понятий* / [под ред. Е.С. Кузьмина, В.Е. Семенова]. – Л. : Лениздат, 1987. – 144 с.
7. *Колотій Н. М.* Психологічне здоров'я підлітків та його оцінка в умовах загального навчального закладу / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00. 07. “Педагогічна та вікова психологія” / Н. М. Колотій. – Харків, 2003. – 20 с.
8. *Лозовцева В. Н.* Роль учителя в преодолении конфликтных ситуаций между подростками-однокласниками / В. Н. Лозовцева // Вопросы психологии. – 1986. – №1. – С. 79–86
9. *Малкина-Пых И. Г.* Психология поведения жертвы / И. Г. Малкина-Пых. – М., 2006.
10. *Мудрик А. В.* Виктимология (Область знаний, изучающая категории людей – жертв неблагоприятных условий социализации) / А. В. Мудрик // Магистр 1. – 1992. – №5 (май). – С. 53–58.
11. *Павелків Р.В.* Психологічні засоби корекції міжособистісних стосунків у підлітків з агресивною поведінкою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07. “Педагогічна та вікова психологія” / Р. В. Павелків. – К., 2006. – 20 с.
12. *Паренс Г.* Агрессия наших детей / Г. Паренс. – М. : Форум, 1997. – 236 с.

13. Фурманов И. А. Детская агрессивность: аффективно-динамический подход / И.А. Фурманов // Психология. – 1996. – № 5. – С. 64–76.
14. Хазова С. А. Совладающее поведение одаренных старшеклассников / С. А. Хазова // Психологический журнал. – 2004. – №5. – С. 59–69.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Boryshevskiy M. I. Vzaiemnyy v uchnivskom kolektyvi i formuvannia osobystosti / M.I. Boryshevskiy. – K. : T-vo «Znannia» URSR, 1974. – 47 s.*
2. *Vasheka T. V. Psykholohichni chynnyky suitsydalnykh ideatsii ta profilaktyka samohubstv u pidlitkovomu vitsi : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : spets. 19.00.04. – “Medychna psykholohiia” / T. V. Vasheka. – K., 2006. – 20 s.*
3. *Zhiznennyye problemy i sposoby ih razresheniya shkolnikami 12-18 let [red. Regush L.A.]. – SPb. – Potsdam, 2000. – 248 s.*
4. *Zinoveva P. O. Psihologiya i psihoterapiya nasiliya / P. O. Zinoveva, N. F. Mihaylova – SPb. : Rech, 2003. – 280 s.*
5. *Ilin E.P. Emotsii i chuvstva / E.P. Ilin. – SPb., 2002. – 186 s.*
6. *Kollektiv. Lichnost. Obschenie: slovar sotsialno-psihol. ponyatiy / [pod red. E. S. Kuzmina, V.E. Semenova]. – L. : Lenizdat, 1987. – 144 s.*
7. *Kolotii N.M. Psykholohichne zdorovia pidlitkiv ta yoho otsinka v umovakh zahalnoho navchalnoho zakladu / avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk : spets. 19.00. 07. “Pedahohchna ta vikova psykholohiia” / N. M. Kolotii. – Kharkiv, 2003. – 20 s.*
8. *Lozovtseva V.N. Rol uchitelya v preodolenii konfliktnykh situatsiy mezhdou podrostkami-odnoklasnikami / V.N. Lozovtseva // Voprosy psihologii. – 1986. – № 1. – S. 79–86*
9. *Malkina-Pyih I.G. Psihologiya povedeniya zhertvy / I.G. Malkina-Pyih. – M., 2006.*
10. *Mudrik A.V. Viktimologiya (Oblast znaniy, izuchayuschaya kategorii lyudey – zhertv neblagopriyatnykh usloviy sotsializatsii) / A.V. Mudrik // Magistr 1. – 1992. – № 5 (may). – S. 53–58.*
11. *Pavelkiv R.V. Psykholohichni zasoby korektsii mizhosobystisnykh stosunkiv u pidlitkiv z ahresyvnoiu povedinkoiu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk : spets. 19.00.07. “Pedahohichna ta vikova psykholohiia” / R.V. Pavelkiv. – K., 2006. – 20 s.*
12. *Parens G. Agressiya nashih detey / G. Parens. – M. : Forum, 1997. – 236 s.*
13. *Furmanov I. A. Detskaya agressivnost: affektivno-dinamicheskiy podhod / I. A. Furmanov // Psihologiya. – 1996. – № 5. – S. 64–76.*
14. *Hazova S. Povedenie odarennykh starsheklassnikov / A. Sovladayuschee S. A. Hazova // Psihologicheskiy zhurnal. – 2004. – № 5. – S. 59–69.*

Kirychevska E. V. INFLUENCE OF INFORMATIONAL ENVIRONMENT ON THE CONSTRUCTION OF YOUTH’S SOCIAL-COMMUNICATIVE RELATIONS.

In the article the analysis of correlation of informational influence on psychological atmosphere in school environment is given. The reasons of youth’s negative interpersonal relations appearance are mentioned. The factors of senior pupils’ victimness formation are observed. The attention is paid to the fact, those aggressive interpersonal relations between young men form on the ground of normative group behavior, which is defined as a system of official and nonofficial norms and rules, regulating relations of group members, and activity of the group in general. Namely in youth age formation of main features of sex-role behavior and masculine problems solving take place. Stress on “coercive variants of relations solving” is made by the influence of action’s normative stereotype, and through principles and laws of referent group of subculture, with which senior pupil is identified.

Key words: strategies, social-communicative tasks, communicative creativity, overcoming resource, ability of overcoming, special giftedness.

Отримано 19.05.2016

УДК 378.147+612.017+614.253.4

Козова Ірина Любомирівна

СТАН НЕВРОТИЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Козова І. Л. СТАН НЕВРОТИЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ. Стаття присвячена аналізу стану невротизації студентів медичного вищого навчального закладу. В статті аналізується позиція науковців, щодо поняття «невротизація» з точки зору медицини та психології. Акцентується увага на причинах виникнення невротизації пов'язаних із сучасним напруженням життєвих умов та додаткових причинах виникнення невротизації у молоді, що навчається. Проводиться дослідження стану невротизації студентів медичного ВНЗ, за результатами якого виділяється три групи за її рівнем (високий, середній, низький). Описано психологічний стан студентів із високим, середнім та низьким рівнем невротизації. Проаналізовано відмінності проявів невротизації за гендерною ознакою, що дало можливість виявити, жінок вдвічі менший рівень невротизації ніж чоловіків. Описано та апробовано методи корекції невротизації. Доведено позитивний вплив впроваджених засобів на рівень невротизації студентів із вихідним високим та середнім її рівнем: зниження рівня невротизації, настання емоційної стійкості, проявлення позитивного фону переживань, відчуття власної гідності, легкість у спілкуванні. тощо.

Ключові слова: невротизація, рівні невротизації, емоційна збудливість, негативні переживання, психокорекція.

Козова И. Л. СОСТОЯНИЕ НЕВРОТИЗАЦИИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ. Статья посвящена анализу состояния невротизации студентов медицинского ВУЗа. В статье анализируется позиция ученых, относительно понятия «невротизация» с точки зрения медицины и психологии. Акцентируется внимание на причинах возникновения невротизации связанных с современным напряжением жизненных условий и дополнительных причинах возникновения невротизации в учащейся молодежи. Проводилось исследование состояния невротизации студентов медицинского ВУЗа, по результатам которого выделились три группы по разным уровням (высокий, средний, низкий). Описано психологическое состояние студентов с высоким, средним и низким уровнем невротизации. Проанализированы различия проявлений невротизации по гендерному признаку, что позволило выявить у женщин вдвое меньший уровень невротизации, чем мужчин. Описаны и апробированы методы коррекции невротизации. Доказано положительное влияние внедренных средств на уровень невротизации студентов из исходным высоким и средним ее уровнем: снижение уровня невротизации, наступление эмоциональной устойчивости, проявления положительного фона переживаний, чувство собственного достоинства, легкость в общении. тому подобное.

Ключевые слова: невротизация, уровень невротизации, эмоциональная возбудимость, негативные переживания, психокоррекция.